

ontwikkeling+beheer natuurkwaliteit

o+bn

Kennisnetwerk OBN: meervoudig gebruik van monitoringgegevens?

3e Flora en Faunacongres SoortenNL

25 Januari 2016

Wim Wiersinga - Programmacoördinator OBN

Ministerie van Economische Zaken

Inhoud presentatie

Het Kennisnetwerk OBN

- netwerk en programma
- nieuwe inzichten
- output - producten

Het OBN en (soort)monitoring

- Het kennismodel van OBN (kennisfasen)
- OBN en monitoring - algemeen
- OBN-projecten → monitoring (enkelvoudige inwinning)
- soort-monitoring → OBN-project (meervoudig gebruik)

Het 'Kennisnetwerk OBN'

Hét kennis*netwerk* natuurbeheer

- van kennisvragers (beheerders, beleidsmakers)
- en kennisbieders (instituten, Uni's, adviesbureaus, PGO's)
- grote terreinorganisatie – kleine particulier/beheer tot nieuw

Een kennis*programma* hersteleecologie

- onderzoek (ca. 30 lopende projecten in 2015)
- praktische adviezen (6 adviezen in 2015)
- én kennisverspreiding (8 producten in 2015)

Doel: 'evidence based' natuurherstel

Ontwikkeling Kennisnetwerk OBN

- in 1989 gestart door LNV/VROM als EGM Bos en Natuur → ‘Overlevingsplan Bos en Natuur’ (1995)
- toen: Effect Gerichte Maatregelen = tegengaan van verzuring, vermesting en verdroging (habitatniveau); mét verplichting onderzoek, advies, monitoring
- sinds 2006 ‘Ontwikkeling en beheer natuurkwaliteit’
- nu (experimenteel) onderzoek voor ‘evidence based’ natuurherstel op systeem-/landschapsniveau

Kennisnetwerk = 8 Deskundigenteams

- Deskundigenteams (DT's) zijn de motor van het OBN
- 8 DT's voor 'alle' landschapstypen (FGR's) van NL (sinds 2015 ook Cultuurlandschap; niet grote wateren)
- DT's/OBN = Δ-hoek met ca. 130 leden: *beheer* (SBB, NM, UvB, NL), *beleid* (7 provincies, 5 waterschappen etc.) én *onderzoek* (van Deltares tot zzp-ers); afkomstig uit ca. 100 organisaties
- DT's initiëren en begeleiden het onderzoek/advies

Kennisnetwerk

- formele procedures
 - Kennisagenda (meerjarig) en jaarplan (programma)
 - aanbesteding, uitvoering en begeleiding van projecten
- informeel halen én brengen van kennis in DT's
- Adviescommissie voor afstemming tussen DT's, met financiers en andere kennisprogramma's
- samenwerking en/of cofinanciering met STOWA, SKB, Deltaprogramma, RCE, Waddenacademie, PRW, NWO etc.

Kennisprogramma

- onderzoek: innovatief, experimenteel, praktijkgericht, langjarig → effectiviteit maatregelen
- ontgronden, begrazen, bekalken, vernatten, bodementen, maaisel inbrengen, kapbeheer bossen
- én de verspreiding van die kennis
- Natura 2000, PAS, SNL, soorten (leefgebieden), exoten, ontwikkeling natuurnetwerk (EHS) én cultuurlandschap (agrarisch natuurbeheer)

Kennisprogramma

- vraag gestuurd = kennisbehoefte van beleid en beheer
 - Kennisagenda OBN 2014-2018 (4 thema's)
 - ca. 30 lopende projecten (2015)
- brede wetenschappelijke basis in instituten én thema's
- **kennisoverdracht** beheer, beleid, onderzoek, onderwijs
- **beoordeling** door onafhankelijke deskundigen

Nieuwe kennis

- Hoge Veluwe (heide)
 - voedselkwaliteit voor herbivore fauna; belang van akkers
- Beuven/Eendenvan (vennen)
 - tijdelijke droogval vergroot N-afvoer door nitrificatie
- Eyserbos/Wylerbos (hellingbos)
 - selectieve kap → licht op de bodem → bloemen → vlinder (keizermantel)
- Bemelerberg (droog schraal kalkgrasland)
 - inbrengen maaisel, bodem-fauna, gefaseerde begrazing
- Noordduinen (duinen)
 - verstuing → helm → emelten → tapuit

Output – producten

- rapporten (ca. 220 t/m 2015)
- nieuwsbrief in Vakblad NBL (4/jaar)
- website www.natuurkennis.nl
- NL artikelen DLN, Vakblad, H₂O, NHM
- Engelstalig internationaal wetenschappelijk artikelen
- proefschriften (sinds 2013 al 4)
- brochures
- digitale 'sleutels': vennen, beekvissen
- workshops, symposia
- veldwerkplaatsen (16 per jaar)
- (beheer)adviezen bijv. Damherten AWD, Leuvenumse beek, begrazing NP Schiermonnikoog, Catspoele, Berkel

ontwikkeling+beheer natuurkwaliteit

o+bn

OBN en (soorten)monitoring: meervoudig gebruik?

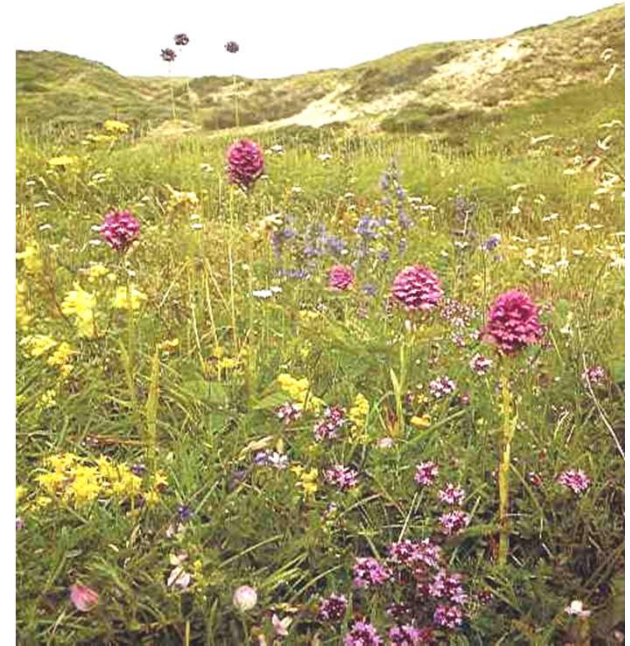
Ministerie van Economische Zaken

Kennismodel OBN

- Fasering in kennisontwikkeling:
 1. Kennismontage → pre-advies: wat werkt wel/niet
 2. Fundamenteel onderzoek → experimentele maatregelen
 3. Toepassingsgericht onderzoek → *onderzoeksmonitoring*
 4. Kennistransfer → begeleiding/advies beheerders
 5. Evaluatie van maatregelen (langere termijn: *monitoring*)
- Opwaardering 'status' van de (EGM-)maatregelen:
 - experimenteel/hypothese → toetsing/proef → autonoom/regulier/bewezen

OBN en (soorten)monitoring

- geen invoer in NDFE/waarneming.nl → geen monitoring (biotiek)
- groot accent op abiotische parameters
- beleid-, beheer-monitoring ...
- OBN: 'ingreep-effect'-onderzoek (BACI-concept): 'onderzoeks-monitoring'?
 - plotjesniveau: kleine schaal, groot detail
 - systeem/proces van bodem tot fauna (ongewervelden!)
- langjarig? 3-4 jaar? → monitoring € 40.000/jr

OBN en (soorten)monitoring

Twee routes:

- EGM-maatregel/OBN-project → monitoring: 'Rode lijst met groene stip' (in 1999 én 2010)
- Monitoring → OBN-project: 'Kenmerkende en bedreigde soorten in het natte zandlandschap' (2014)

‘Rode lijst met groene stip’

- EGM-maatregelen ca. 500/jaar!
 - in alle ‘projecten’ monitoring van doel- en rode lijst soorten: lijst 600 planten, 200 fauna!
 - in 10% = steekproefprojecten: soorten én overige variabelen als grondwaterstand, bodem, bladsamenstelling
- doel: resultaat EGM = doelmatigheid subsidies?
- géén onderzoek: dat zijn proef- en referentieprojecten

‘Rode lijst met groene stip’

- → ‘1e Rode lijst met groene stip’ (Bekker en Lammerts, 1999): alleen flora; N= 152
- → ‘2e Rode lijst met groene stip’ (Jansen et al, 2010):
 - flora én fauna; N = 590
 - 1/3 gaat vooruit
 - 2/3 dus niet!
 - 1/4 heeft een ‘groene stip’

Kenmerkende en bedreigde soorten

- 15 Rode lijst soortgroepen → 448 kenmerkende en bedreigde soorten van het natte zand landschap (van Duinen et al., 2014)
- welke profiteren wel/niet van herstelmaatregelen?
- waarom? → 6 hypothesen (verdroging + grootte + variatie; nectarbronnen, successie etc.)
- landelijke trends en trends per km-hok/gebied

Kenmerkende en bedreigde soorten

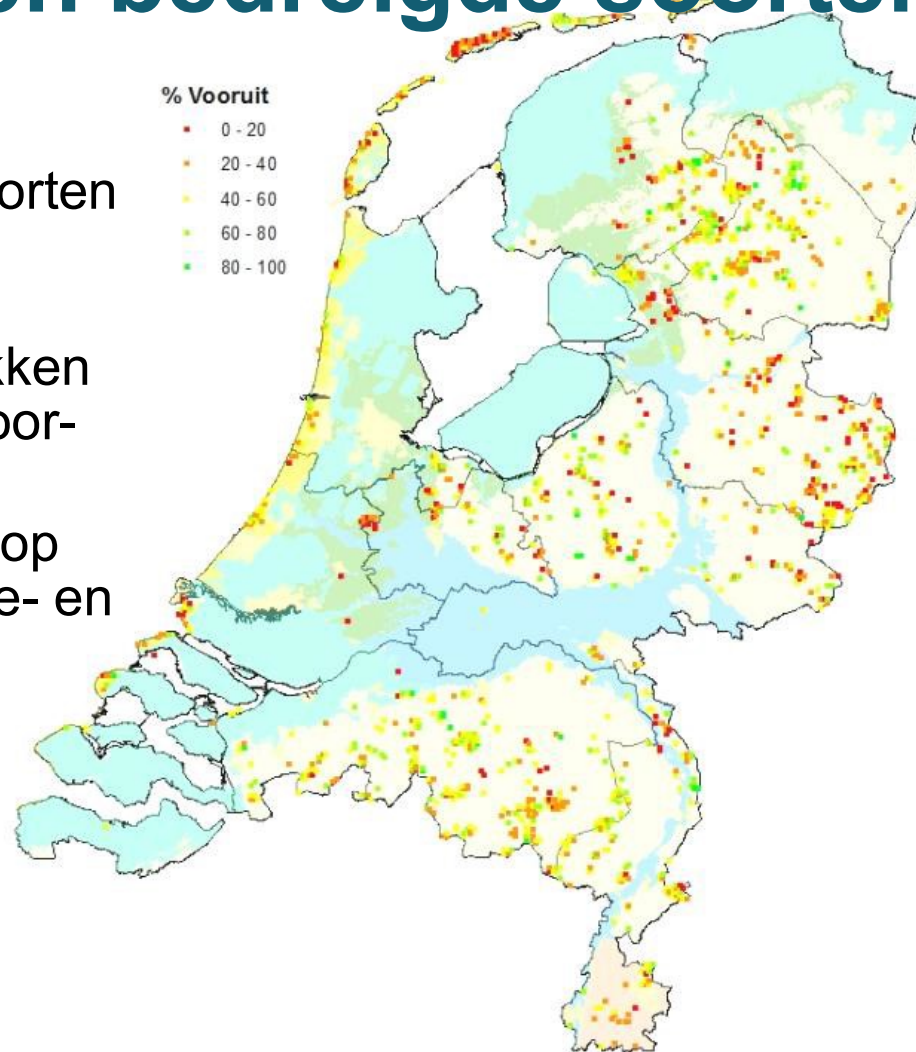
- 15 soortgroepen bekeken; 13 in trendanalyse 1989/99-2000/10
 - loopkevers: geen gegevens na 1999
 - zoogdieren: niet kenmerkend nat zandlandschap

- 427 soorten trendanalyse
 - van veel soorten is trend per km-hok **onbekend**
 - lijkt meer vooruitgang dan achteruitgang
 - landelijk beeld en nat zandlandschap komen overeen

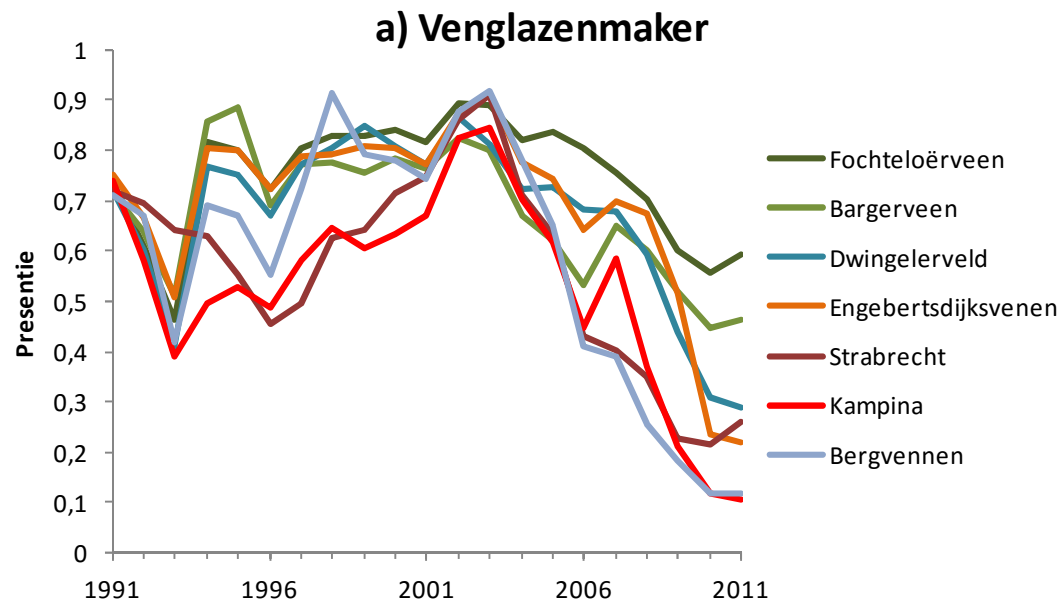
Soortgroep	Aantal kenmerkende/ bedreigde soorten	Trendberekening 1989-1999 versus 2000-2010 <i>km-hok</i>	Zeldzaam/ Achteruitgang/ Trend onbekend
Vaatplanten	93	93	62 / 32 / 21
Mossen	61	60	53 / 32 / 11
Korstmossen	16	15	13 / 10 / 14
Paddenstoelen	165	165	135 / 68 / 62
Dagvlinders	11	11	11 / 7 / 0
Nachtvinders	29	23	29 / 22 / 28
Kokerjuffers	16	12	- / '9' / -
Libellen	13	13	7 / 2 / 0
Mieren	6	5	3 / 3 / 5
Bijen	5	5	5 / 4 / 3
Sprinkhanen	3	3	1 / 1 / 3
Herpetofauna	9	9	1 / 6 / 2
Vogels	13	13	5 / 5 / 11
Totaal aantal	440	427	

Kenmerkende en bedreigde soorten

- trends per km-hok in % soorten voor- of achteruitgang (minimaal 10 soorten)
- gebieden = cluster km-hokken verschillen in % soorten voor- of achteruitgang
- betreft natuurontwikkeling op landbouwgronden én heide- en vennengebieden

Kenmerkende en bedreigde soorten

In hoogveengebieden in het noorden minder sterke achteruitgang door stabielere hydrologische situatie

ontwikkeling+beheer natuurkwaliteit

o+bn

Discussie/vragen

Ministerie van Economische Zaken

